

26.57x35.14	1/4	עמוד 28	י תד השבוע	י תד נאמן -	26/07/2019	69392738-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

הובקעה העיר | בשעה 11 בבוקר, לקול מטחי תותחים, נכנס הקיסר בשערי

ירושלים, שקושטה בפנסים מאירים ובקשתות מחופות ענפים ירוקים

י. פריינד
צילומים: סוכנויות

קיסר אנטישמי בשערי ירושלים

הקיסר הופתע. השער שהוקם ע"י הקהילה היהודית בירושלים לקראת ביקורו של וילהלם ה-2

25.92x31.05	2/4	29	עמוד	י ת ד נ א מ ן - י ת ד ה ש ב ו ע	26/07/2019	69392860-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

למעלה מחודש ימים, בחורף תרנ"ט, שהה הקיסר הגרמני וילהלם ה-2 ופמלייתו בארץ ישראל
• במרכז של הביקור המתקשר, שהפך לנקודת ציון בולטת בתולדות ארץ ישראל בתקופה
העות'מאנית וסוקר באופן חסר תקדים, עמדה הגעתו לירושלים, כאשר לצורך קבלת פני הקיסר
ופמלייתו נפתח פתח בחומות העיר (מה שידוע עד היום כ'שער יפו'), צי שלם של סוסים ומרכבות
הובא מקושטא, הדרך בין חיפה ליפו הוכשרה ואפילו קו טלגרף נמתח מירושלים ליריחו • כל בני
העדות בירושלים הגיעו לקבל את פניו, אך 'שער היהודים' שנבנה לכבודו (במקום בו שוכן כיום 'מרכז
כלל') היה הגדול והמקושט ביותר, ובו ישבו מרן הגאון רבי שמואל סלאנט זצוק"ל והראשון לציון רבי
יעקב שאול אלישר זצוק"ל • ולמה נעדר מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל מקבלת הפנים?

ת

מונה משפחתית היא מזכרת נפלאה, על פי רוב מזכרת נצח. כולם לבושים בחגיגות מהודרת, מחייכים אל המצלמה ומקפידים רגע אחד של אושר ושל נחת. כזו היא תמונה משפחתית שצולמה בשנת 1894 בעיר קובורג שבגרמניה. התמונה צולמה בחתונה משפחתית ונראים בה כל המי ומי. במרכז יושבת ויקטוריה, מלכת אנגליה. לשמאלה יושב נכדה, הקיסר הגרמני וילהלם השני. לימינו, עומד הצאר העתידי של רוסיה ניקולאי השני לבית רומנוב, הוא גם דודנו של הקיסר. מאחוריו בנה של המלכה ולימים מלך אנגליה אדוארד השביעי. בין המלכה לקיסר עומדת נכדתה של המלכה ואחייניתו של אדוארד השביעי - אשתו של ניקולאי השני.

הרבה אנשים. הרבה שמות. יש גם ילדים בתמונה. כולם לבושים בשמלות נפוחות, חבושים במגבעות ורכוסים במקטורנים. מהודרים כולם. מאופקים למדי.

אם תרצו, זוהי תמונה המסמכת את מערך הכוחות, הקשרים והתסבוכת הסוריאליסטית שהתלקחה לכדי מלחמה עולמית נוראה - מלחמת העולם הראשונה.

צריכות לחלוף בסך הכל עשרים שנה מיום צילום התמונה כדי שהמצולמים - ויש להם קשר לנאמר בשורות הבאות - יילחמו אלו באלו. כמובן שהמלכה ויקטוריה לא תצא למלחמה וגם יתר המצולמים הקרובים לצלחת המלכות יישארו ספונים בארמונות הפאר שלהם, אבל הם ישלחו את מיליוני בני עמם לטבוח אלו באלו.

זה יקרה עשרים שנה בלבד אחרי החתונה שהוקפאה בתמונה, וכך תתחיל המאה העשרים, המדממת והרצחנית ביותר בתולדות האנושות.

עולם חדש, עולם ישן

לו ראינו את התמונה הזו, לבטח הייתם מבחינים...שפם.

קרוב למלכה יושב הקיסר. בהיסטוריה הוא

מכונה 'הקיסר וילהלם השני', אבל במשפחה הוא מכונה בקצרה 'וילי'. יש לו שפם מחודד ומשומן שקצותיו מופנים כלפי מעלה. כך בתמונה וכך למעשה בכל התמונות של וילהלם, קיסר גרמניה. שמו המלא הוא פרידריך וילהלם ויקטור אלברט מפרוסיה אבל ההיסטוריה זוכרת אותו כוילהלם השני, אחרון השליטים מבית הוהנצולרן ששימש כקיסר גרמניה ומלך פרוסיה.

וילהלם שלט בגרמניה בין השנים 1888-1918. בתקופה זו ניהל מדיניות חוץ תוקפנית, הוביל את גרמניה למלחמת העולם הראשונה, והתפטר לאחר שהסתיימה בהפסד גרמני. שפמו המחודד היה סימן ההיכר שלו. זהו הקיסר הגרמני שלאורך שנות כהונתו רצה להרחיב את התפשטותה הקולוניאלית של גרמניה, ולהתחרות עם בריטניה וצרפת על השפעה גם באימפריה העות'מאנית. "המדיניות העולמית" השאפתנית שלו, נתמכה על-ידי חוגי המסחר והתעשייה, שביקשו שווקים לכלכלה הגרמנית המתפתחת בשנים שלפני גרמניה הנאצית ועוד לפני שמלחמות עולמיות השתוללו בעולם.

העולם אותו קיבל הקיסר על מגש של כסף, היה עולם בשלבי שינוי. השנים - שלחי המאה התשע-עשרה. הרייך הגרמני שרוי במשבר שמקורו במעבר ממשק אגררי למדינה מתועשת, כחלק מהמהפכה התעשייתית. קשה להאמין, אפילו לא מאתיים שנה מפרידות בין העולם המודרני כל כך בו אנו חיים היום, לבין עולם בו בשורת קיטור או רכבת היו שינוי עצום.

השינויים והתמורות שעבר העולם במאה התשע-עשרה היו בין השאר שינויים במבנה הכלכלי שגררו, כצפוי, שינויים חברתיים מרחיקי לכת. כך למשל דחקו התעשיינים הגדולים את רגלי מעמד הביניים הישן, ובעזרת הונם הרב גברה גם השפעתם הפוליטית. מספר המועסקים בתעשייה השתווה לזה שבתחום החקלאות והיערנות.

זו הייתה נקודת הזמן בה הפכה הקיסרות הגרמנית לאחת האומות המתועשות הגדולות, יחד עם ארצות הברית והממלכה המאוחדת. גרמניה הולכת

ומתחזקת. בבית הספר שינונו על מערכת הבריתות של ביסמרק, ואלו הן השנים הללו בהן מזנקת אוכלוסיית גרמניה ומתגברת מגמת העיור. לא עוד כפרים וחוות חקלאיות, העולם צועד קדימה, יחד עם הרכבת והעיתונות שמביאים את הבשורות החדשות.

המדינה הגרמנית לא יכולה הייתה להתמודד היטב עם הפערים שנוצרו בחברה הגרמנית, במיוחד בין מעמד הפועלים לבורגנות, וכדי להפיג את המתחים החברתיים ביקשה להפנות את תשומת הלב אל מחוץ לרייך וטיפחה שאיפות אימפריאליסטיות. זו נקודת הזמן בה פוזל וילהלם השני אל ארץ ישראל ומחליט לקרן לביקור.

מי אתה, וילהלם ה-2?

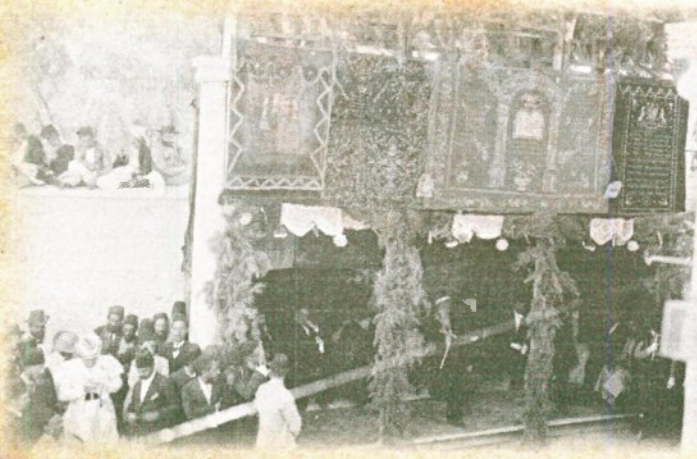
הביקור, שנחשב לאחד הביקורים המתוקשרים ביותר בעת החדשה, התרחש החודש לפני 120 שנה בדיוק. וילהלם השני החליט לעלות על סוס ולהגיע לירושלים. זה היה ביקור פוליטי אבל גם דתי, וכבר אז, כשהיטלר ימ"ש עדיין לא נולד, אפילו, נזרעו זרעים ראשונים של שנאה, וכך כתב הקיסר הגרמני, מזרע עמלק, בשולי הדו"ח שקיבל על הקונגרס הציוני הראשון: "אני מסכים בהחלט, כי היהודונים יהגרו לפלשתינה".

אין ספק כי ההתבטאות הזו מקפלת בתוכה נימה אנטישמית מובהקת, ואכן יחסו של וילהלם ליהודים היה יחס מעורב. לחובתו נרשמו במספר הזדמנויות התבטאויות אנטישמיות בוטות, אבל תחת שלטונו הגיעו היהודים לפריחה תרבותית (מסוכנת בעין יהודית נאמנה. י.פ.) ולמשרות רמות. וילהלם היה מושפע מכומר אנטישמי שתמך בחקיקה אנטייהודית, אבל הייתה לו קבוצת יהודים סגורה אותם קירב והיו לידידיו. אחרי ליל הברדלח אמר הקיסר "לראשונה, אני מתבייש בהיותי גרמני", וגם כאשר פרצה המלחמה העולמית השנייה, הביע וילהלם חוסר שביעות רצון ממדיניותו של היטלר ימ"ש כלפי היהודים, מה שלא מנע ממנו לטעון באנטישמיות מזעזעת כי היהודים גרמו לשפי מלחמות

בראש שער הכבוד הייתה כתובת "ברוך הבא בשם ד' בירכנוכם בשם ד' וילהלם השני ואוגוסטה ויקטוריה ירום הודם". מתחת לכתובת הייתה תבנית הנשר הגרמני, וסמלים טורקיים. בראש השלטים הונחו שני כתרי ספר תורה עשויים כסף זהב...

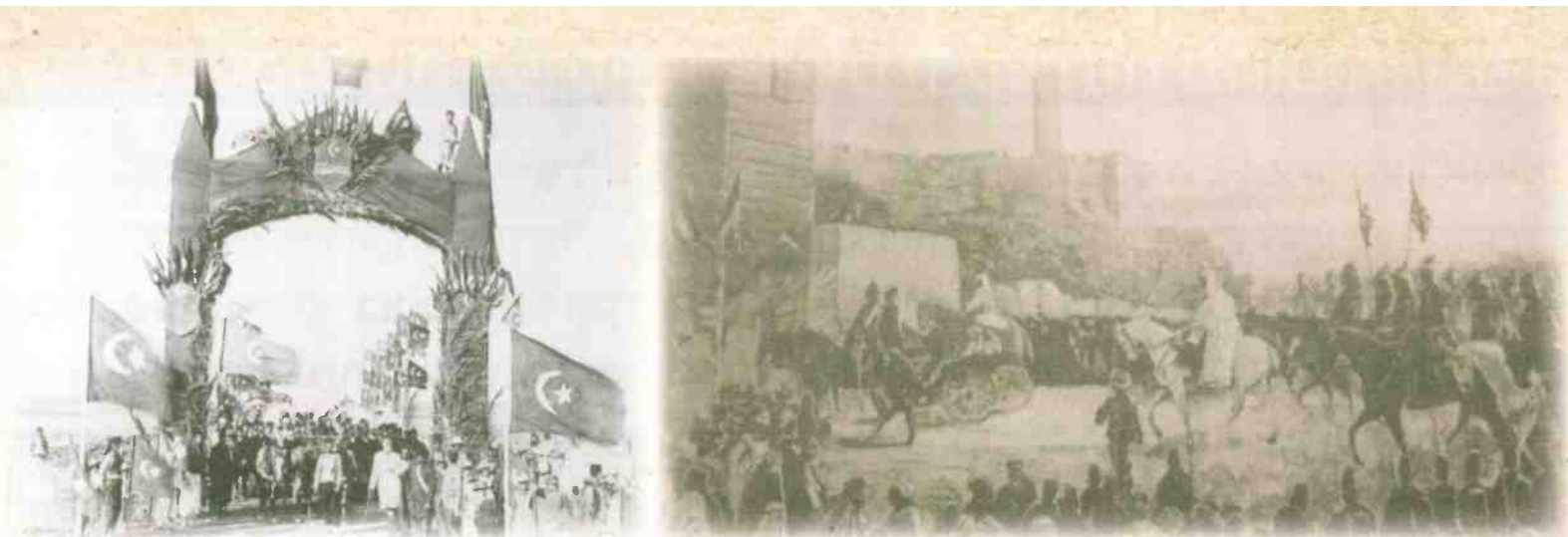

הושפע מכומר אנטישמי מימין: הקיסר (לבוש בכובעו הלבן) בביקורו בהר הבית. משמאל: שער היהודים. הרבנים והנכבדים יושבים בסוכה

69392890-6	26/07/2019	י תד נאמן - י תד השבוע	עמוד 30	3/4	25.4x32.36
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

והכלבים לא נבחו. אסור היה להטריד את שלוות נפשו של הקיסר, מי שעתיד בעוד זמן קצר להוביל את גרמניה למלחמה עולמית. מטבעות הונפקו, דגלים הונפו, ציורים אומנו-תיים ציורו לכבוד הביקור ונבנה אפילו כיסא מיוחד. ירושלים כוסתה בגלויות עם דיוקנו של הקיסר על רקע נופי ירושלים.

"ברוך הבא בשם השם"

גם הקהילה היהודית נטלה חלק בהכנות. ועד מיוחד שהורכב מנציגי כל העדות בירושלים שקד על הכנת שער כבוד ייחודי. כמיטב מסורת הימים, לקראת כואם של אנשים רמי מעלה, נהגו לבנות שערים מקושטים דרכם עברו האורחים, ובתוך השערים התקיימה קבלת הפנים. גם בביקור זה נבנו שערים, כל עדה וסגנון שעה. 'שער היהודים' שנבנה לכבוד וילהלם השני היה השער הגדול ביותר והמקושט ביותר מבין שערי הכבוד. במקום בו שוכן כיום מרכז כלל וכיכר הדוידקה הוצב שער היהודים. בתוך מבנה השער היו שני חדרים: בחדר האחד המחנינו ראשי העדות ומנהיגי הקהל, ובשני ישבו שני הרבנים הראשיים, הראשון לציון, רבי יעקב שאול אלישר, ומרן הגאון רבי שמואל סלאנט. השער קושט בפרוכות שנקלחו מבתי הכנסת, והוא חופה בענפי עץ ירוקים ורעננים. בראש השער הייתה כתובת "ברוך הבא בשם ד' בי רכנוכם בשם ד' וילהלם השני ואוגוסטה ויקטוריה ירום הודם". מתחת לכתובת הייתה תבנית הנשר הגרמני, וסמלים טורקיים.

בראש השלטים הונחו שני כתרי ספר תורה עשויים כסף וזהב, כאשר משני הצדדים התנופפו דגלי גרמניה וטורקיה ובתווך רימונים של ספרי תורה. אישי ציבור ונכבדים הוזמנו גם הם אל הסוכה. הרצל, שהגיע גם הוא לירושלים לכבוד הביקור, היה אמור לשאת דברים אבל אנשי היישוב הישן התנגדו לכך בכל תוקף, ואכן כאשר עבר הקיסר בשער היהודים, הורחק ממנו הרצל ושהה באותה העת במלון. מדהים לראות כיצד דבר לא השתנה מאז ועד היום - גם אז, מאה ועשרים שנה אחורנית, עמדו שורות-שורות של ילדי בית היתומים האשכנזי לבושי לבן ועל ראשיהם כתרם וכידיהם דגלים, ושרו לכבוד מרכבת הקיסר, מלך אשכנז, שנכנסה אל העיר: אלוקי ציון יקדמך / יאר פניו אליך יברכך / ברוך הבא עיר המעטירה / אות ציון להאירה / ברוך הבא !

משלחת מיוחדת יצאה אל הקיסר כדי לברר כאילו שפה הוא רוצה שהנערים ישירו - בגרמנית או בעברית, והוא חרץ את גורלו של השיר "ברוך שאני מעדיף בעברית..."

הנותן תשועה למלכים

יום הגעת הקיסר לארץ וכניסתו דרך נמל חיפה הוכרו כיום שבתון בחיפה, כאשר מיד עם ירידתו אל המזח נערכה קבלת פנים מלכותית, ולאחריה - תצפית ממרומי הכרמל. עיתוני התקופה בגרמניה מלאים בתיאורים נרגשים אודות המראה שנשקף ממרומי הכרמל.

קוק" הייתה החברה שקיבלה את הזיכיון לשנע את הקיסר ופמלייתו. ביפו הוקם מחנה של ממש, ואם לסובב את הראש אחורנית ולבחון את הלוגיסטיקה המורכבת הזו שכללה מחנה מאבזר לכל הפמליה של אוהלי שינה, אוהלי-טרקלין גדולים מאד, מטבחים ניידים, 500 פרדות, וטבחים, מלצרים, משרתים ונושאי-מים, בהחלט אפשר להתרשם כי ארץ ישראל יצאה מגדרה לקראת הביקור.

מלך פורץ גדר

בירושלים, כאמור, הורחבו הדרכים. "מלך פורץ גדר", כתב דוד ילין בזיכרונותיו נוכח השער החדש שנבקע בחומה. דרכים נוספות על הר ציון נסללו מחדש, וכך גם השבילים היורדים לבית לחם. בתים ישנים נהרסו והעקוב הפך למישור כדי לאפשר את מעבר המרכבה הקיסרית. לפחות מבחינה זו ההשקעה הייתה משתלמת, וירושלים "הרוויחה" בעקבות הביקור המלכותי.

רחובות העיר נוקו, הוסרו תוספות בנייה בדרך היורדת משער יפו. פקיד ה"רשות" (המקבילה הרעיונית וגם המעשית של עיריית ירושלים. י.פ.) אכפו על תושבי השכונות לנקות בעצמם תילי אשפה שהצטברו במשך עשרות שנים ולגדור חצרות ופרצות. נערכו שיפוצים נרחבים בשוקי העיר ובפרט שופץ שוק הכותנה, שדרך שערו נכנס הקיסר להר הבית. גם על הר הבית עצמו נערכו שיפוצים ונפתחו פתחי תאורה מיוחדים בכיפת הסלע.

וכאילו לא די בכל אלה, מערכות אספקת המים לירושלים שופרו ושופצו לקראת הביקור, דבר שלא נעשה במאות השנים שקדמו לביקור. למעשה, לאורך רחוב הנביאים הוצב אוהל פאר מיוחד עבור "מלך אשכנז". מלון "המלך דוד" עדיין לא הוקם, והאוהלים שכללו בין השאר גם מבני עץ מיוחדים, אולם קריאה וחדרי אוכל, היו תחליף לחדרי המלון נות המוכרים לנו כיום.

הכלבים (לא) נובחים, השיירה עוברת

עיון ביומנים בני התקופה ורפדוף באלבומי ההיסטוריה מגלה, כי הראש היהודי תמיד עבד מחוץ לקופסה. כך למשל בעלי בתים שבתים היה סמוך לרחובות שבהם עתירה הייתה התהלכה הקיסרית לעבור, השכירו מקומות צפייה על גגות הבתים ועל המרפסות...

אורחים רבים הגיעו לירושלים לקראת הביקור, כאשר על פי הרשימות, למעלה מ-3,000 אורחים הוזמנו מקום מבעוד מועד. ידי כולם היו מלאות בעבודה, ובעלי בתי המלון הקימו אוהלים דורבים בחצרות כדי לקלוט את ההמונים.

והייתה גם אבטחה כמיטב המסורת. רמת הכוונות והביטחון עלתה, שוטרים מילאו את רחובות ירושלים הנקיים, במעברי הגבולות נבחנו הנכנסים תחת עינם הפקוחה של נציגי השלטון ועל המרפסות נדרשו הבעלים לכתוב את שם בעל הנכס כדי להבטיח שאיש לא יסתכן אל הבית.

אפילו לכלבים אסור היה לנבוח בעת הביקור, וה"רשות" אכפה את האיסור הזה. השיירה עברה

העולם... במכתב לאחותו בשנת 1940 כתב "... היהודים מגורשים מכל המדינות אותן הן דרדרו לעויות כלפיהם".

ביקור הקיסר בארץ ישראל בחורף 1898 היה נקודת ציון בולטת בתולדות ארץ ישראל בתקופה העות'מאנית ובתולדות הציונות.

למעלה מחורש ימים שהה הקיסר ופמלייתו בארץ ישראל, כשבמהלך הביקור המתוקשר והמסוקר באופן חסר תקדים, הוא ביקר בערים קונסטנטינופול, חיפה, יפו, ירושלים וכיירות, כולן תחת שלטון האימפריה העות'מאנית.

ביקור המתוקשר של קיסר גרמניה הצטרף לשורה ארוכה של ביקורים בארץ ישראל של בני משפחות מלוכה ממעצמות אחרות, כמו אדוארד השביעי, שהיה אז הנסיך מוויילס ולימים מלך בריטניה, ביקורו של קיסר אוסטרו-הונגריה פרנץ יוזף הראשון ב-1869, לכבוד פתיחת תעלת סואץ, וביקורו של הדוכס הגדול ניקולאי, אחיו של הצאר אלכסנדר השני, בשנת 1872.

אלו היו גם השנים בהן ארץ ישראל והאימפריה העות'מאנית בכללותה נפתחו להשפעות חיצוניות ומאבק כוחות בין המעצמות הקולוניאליסטיות, בפרט בין צרפת, בריטניה ורוסיה, התחולל, בין השאר, על גבה של ארץ ישראל.

סוסים, תאורה, טלגרף ומזח

כניסתו של הקיסר לירושלים סוקרה, כאמור, בהרחבה, אפילו על פי אמות המידה המקובלות כיום. העולם כולו התרגש ובירושלים נקטו בפעולות לא שגרתיות בעליל. כך למשל, שקלו אנשי השלטון העות'מאני לפתוח פתח רחב בחומת העיר של ירושלים, בשל ציפיותיהם לגידול בנפח התעבורה בעיר בעקבות הביקור. הקיסר מצדו כתב ש"יש למנוע זאת; אני מקווה שמעשה ברברי זה לא ייעשה", אבל פתח מיוחד ורחב כן נפתח בחומה סמוך לשער יפו ודרך הפתח החדש נכנסה פמליית הקיסר לירושלים.

לביקור הקיסר קדמו הכנות קדחתניות של ניקיון מאסיבי וחידוש פני העיר. שנים רבות לא ידעה ארץ ישראל בכלל וירושלים בפרט סדר גודל כזה של הכנות. דו"ח מפורט של היערכות מאסיבית נכתב על ידי קונרד שיק, מי שהיה יועץ הבנייה לעיריית ירושלים.

בתחילת הקיץ כבר הובאו הסוסים. צי שלם של סוסים ומרכבות הובא במיוחד מקושטא והוכשרה הדרך בין חיפה ליפו באמצעות גישור ארכעה מעב-רי מים. אפילו קו טלגרף נמתח מירושלים אל יריחו זאת כדי להבטיח קשר רציף עם אירופה. בסופו של דבר לא ירד הקיסר ליריחו והקו נותר ללא שימוש של ממש. בחיפה נבנה מזח חדש לכבוד הביקור, הותקן גרם מדרגות מיוחד ונלקחו בחשבון כל הפרטים האישיים, כולל מגבלה מולדת של הקיסר וילהלם השני במקלעת זורעו. בשל המגבלה הפיזית, היה צורך שהסירה שתשיט את הקיסר ורעייתו תוכל להיקשר בדיוק בגובה המתאים, ובחיפה שקדו על המלאכה.

סדנא דארעא חד הוא, וחברת הנסיעות "תומאס

שני ספרי תורה ודגלים לצידם. מימין: הקיסר נכנס בשערי העיר העתיקה. משמאל: חנוכת הגשר על מעבר מוסררה 1898

י

עיון ביומנים בני התקופה ורפדוף באלבומי ההיסטוריה מגלה, כי הראש היהודי תמיד עבד מחוץ לקופסה. כך למשל בעלי בתים שבתים היה סמוך לרחובות שבהם עתירה הייתה התהלכה הקיסרית לעבור, השכירו מקומות צפייה על גגות הבתים ועל המרפסות...

69392880-5	26/07/2019	י תד נאמן - י תד השבוע	עמוד 36	4/4	25.74x32.81
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

קיסר אנטישמי בשערי ירושלים

המשך מעמ' 30

מחיפה ירד הקיסר ליפו, כשהשיירה כולה חולפת על פני גשרים מיוחדים שנבנו מעל נחל מערות, נחל דליה ובשפך נחל תנינים. כיפו ביקרו הקיסר ורעייתו כמושבה הטמפלרית בעיר ומשם יצאו בכוקר של יום שישי לירושלים, כאשר באמצע הדרך נעצרו לביקור בבית הספר החקלאי היהודי מקוה ישראל, שם גם נערכה פגישה קצרה של הקיסר עם הרצל.

בליל שבת חנתה הפמליה בשער הגיא ובשבת עם שחר החלה לעלות לירושלים. באבו גוש יצאו התושבים מגדרם והפתיעו את הקיסר במופע פעלור לים על גבי סוסים. הקיסר התרגש ונהנה מהמחווה והקדיש לאבו גוש מקום של כבוד בזיכרונותיו... בשעה 11.00 בבוקר, בעיצומה של שבת קודש י"ג בחשוון תרנ"ט, נכנס הקיסר בשערי ירושלים. העיר קיבלה את פניו במטחי תותחים. רחובות ירושלים קושטו בקשתות מחופות בענפים ירוקים, ומאות דגלים של האימפריה העות'מאנית לצד דגלי גרמניה נתלו על כל בתי העיר. פנסים הודלקו בכל פינה והעיר הוצפה באור גדול.

קבלת הפנים הרשמית נערכה בשעה 3.00 בצהריים ועד אז סר הקיסר לאוהלים ברחוב הנביאים למנוחה, כשבדרך עוברת הפמליה המלכותית דרך השער הראשון, שער היהודים. כתב ה"גיוש כרוניקל" שסיקר את האירוע תיאר את הביקור וכך כתב:

"התצלום שאני שולח מראה את שני הרבנים הראשיים ואת חברי דעת קבלת הפנים כשהם יושבים בתא מקושט פרוכות יפות שהובאו מבתי כנסת. דמותו המרשימה של החכם באשי בלבושו המיוחד, ענוד אותות הכבוד שלו כולטת בתמונה. לפניו עומד הקוואס שתפקידו העיקרי למנוע את צילומו של הרב הראשי... עומד הד"ר וואלאך, שעבר לכאן מן התא האחר לברך את הרב הראשי. האיש המכובד נמוך הקומה היושב מימינו של החכם באשי כששולחן קטן ועליו שני ספרי תורה חוצה ביניהם, הוא הרב הראשי סלאנט, ראש הקהילה האשכנזית המונה כ-20,000 נפש. הוא האיש הנערץ ביותר בקרב היהודים בא"י... מבחינת שכלו וערנותו הוא אותו רב שמואל משכבר הימים..."

בית תפילה לכל העמים

בדיוק כמו בסיפורי מלכים וכרכרות, ראשונים עברו דרך השער המלווים שבאו עם הקיסר מגרמניה. אחריהם רכבו בדואים עם רומחים בידיהם, וצ'רקסים חמושים נושאי דגלים. הקיסר עצמו רכב על סוס לבן והקיסרית ישבה במרכבה והם נכנסו אחרונים.

בשער כבר עמדו הרבנים ובידיהם ספרי תורה, וכשעברה מרכבת הקיסר בשער הם בירכו "ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם" והגישו לקיסר לחם ומלח כמנהג. כתשורה העניקו לו ברכה הכתובה על קלף בצורת ספר תורה קטן. הקלף היה מגולגל על

כשון זיקוקי הדי-נור. אנדרטה בכרמל לזכר ביקורו של הקיסר בחיפה

מקלות עשויים מעץ זית והושם בתוך קופסא העשויה גם היא עץ זית, ומחופה בכעין פרוכת רקומה בחוטי כסף, ועליו ברכה. וכך נכתב על הקלף:

"מלך מלכי המלכים היושב בציון, הבט נא ממרום כסאך על הקיסר הגרמני וילהלם השני ירום הודו ועל הקיסרית הנעלה אוגוסטה ויקטוריה שבאו אל הר קודשך להלל ולשבח את שמך ולשפוך את לבם במקומות הקדושים. הקשב במרומים לתפילתם ומלא את תחיתת ליבם ואת תפילות שפתותיהם. כי המלך ידבר בכבוד מלכותך וישמח בישועתך. הרכה כבודו כי כך מבטחו, תשווה הוד והדר למלכותו, עשהו לברכה לעולם ועד; שוכב את נפשו למען שמך; כי המלך בוטח בך וגבורתך ידבר.

"צורנו וגואלנו, הממליך מלכים ונותן כתר בראשיהם, בחסדך הרב בחרת באישים מבית הוהנצולרן שימלכו תחתך. העטרת עליהם חכמה והוד ונתת בראשם את כתר המלוכה. הם מושלים בעמיהם במשפט ובצדקה ומשרים על נתיניהם רוח של חסד ואהבה. בממלכתם ישראל אינם יורעים צער ויגון. אלקי ישראל אל חסיר את חסדך ואת אמונתך שנתת בביתם המפואר. שלח הצלחה ושגשוג בכל מעשי ידיהם. כרך את הקיסר ואת הקיסרית הגרמנים הנאורים.

"ברך אותם בבואם ובצאתם. שמור עליהם בכל אשר ילכו, פרוס עליהם סוכת שלומך. ד' בציון גדול וישכון בירושלים עד עולם. אמן."

"גרמניה של אדום"

מי שבלט בהיעדרו מקבלת הפנים הסגונית הזו היה מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א, רבה של העדה החרדית בירושלים, שסבר שהקיסר הגרמני הוא מזרעו של עמלק.

במסכת מגילה כתוב כי "גרמניה של אדום" הינה עמלק וכי היא תביא אסון לעולם ככלל וליהודים בפרט כש-360 כתרי המלוכה שלה יתאחדו ובמיוחד כאשר תחבור לרומי.

רש"י הקדוש, שחי ב"אשכנז" בתקופה בה הייתה גרמניה מחולקת לנסיכויות לא משמעותיות באירופה, כותב כי הלוונה היא לעם הגרמני שיסודו בעמלק והוא אינו עם רגיל אלא עם של ארס והרס מיוחד ויש ליהודים להיזהר מהם יותר מכל אומה אחרת. לימים, אותם "360 כתרי המלוכה" של "גרמניה של אדום" לא היו אלא 360 הנסיכויות הגרמניות שאיחד ביסמארק תחת ממלכת פרוסיה, ואילו שתי מלחמות העולם שבאו מגרמניה הוכיחו עד כמה ראה רש"י למרחוק בעיני בדולח נבואיות ממש.

במסכת מגילה מובא כי היהודים יסבלו מאוד כאשר אותה "גרמניה של אדום" תחבור לרומי, ומה לנו יותר מאשר הקטסטרופה הנוראית של מלחמת העולם השנייה בה רוב בניינו ובניינו של העם היהודי היה למאכולת אש, והנאצים ימ"ש התאחדו עם איטליה הפשיסטית, כשמרומא לא נשלחה שום בשורה והשתקפה המחפירה עדיין צורחת.

בדקות הבחנתו של מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א, הוא ראה בביקור הקיסר הגרמני וילהלם השני, איש מזרע עמלק ואשר על כן לא יצא לקבל את פניו. לא היה זה מפגן התנגדות מסוכן. מרן הגאון רבי שמואל סלנט שעניי הבדולח שלו הנהיגו את ירושלים ביד רמה, יצא אל שער הכבוד, ולכן הימנעותו של מרן הגאון רבי יוסף חיים זר ננפלד מביקור זה לא הרעה לאיש, רק הותירה חותם לדורות הבאים.

ארץ ישראל ובכלל זה ירושלים החרבה הנתונה כיד זרים הייתה תחת שלטונם של הטורקים שהיו בני בריתם של הגרמנים באותם ימים. מנגד, יהדות גרמניה הייתה אז כשיא הפריחה ה"תרבותית" וכי שיא התבוללותה, כאשר יותר ויותר יהודים הגדירו את עצמם "גרמנים בני דת משה" ואילו בנפשם להימלט מאימת הרדיפות וההשפלות. הכורת עדיין לא איים על היהודים בגרמניה של אותה התקופה, ובארץ ישראל נטלו היהודים חלק בקבלת הפנים המפוארת לקיסר הגרמני. אז הולחן גם הניגון

המיוחד "הגותן תשועה למלכים".

בראש ההכנות היהודיות עמדו רוב בניינו ורוב בניינו של היישוב היהודי בארץ ישראל של אז: בעל הישא ברכה לצדו של מרן הגאון רבי שמואל מסלנט, הרב האשכנזי לעדה החרדית, ועמם כל הרבנים היהודים מלבד מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, מי שירש את מקומו של מרן הגאון רבי שמואל מסלנט אחרי פטירתו.

ביישוב של אז נדהמו משום שדווקא מרו הגר"ח זוננפלד היה ידוע בדרשותיו נגד כל ערעור יהודי כנגד השלטון הטורקי, ובכחינת העמידה על "לא להתגרות באומות העולם". מרן הגר"ח זוננפלד נחשב לאישיות תורנית בעל אופק רחב וראייה עמוקה, כזו שיצרה קשרים של "דרכי שלום" עם הערבים ולימים אפילו היה החלוץ למפגש ההיסטורי עם האמירים פייסל וחוסין בעבר הירדן המזרחי, בשנים שאחרי המלחמה העולמית הראשונה.

אשר על כן הימנעותו לצאת ולקבל את פני הקיסר הייתה לפלא. מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד נימק אז את התנגדותו בהסתמך על הגמרא במגילה כי "לא יוצאים לקראת מלך עמלק", זאת לצד מצוות מחיית זכר עמלק, שלהבדיל משאר אומות העולם ששלטונן מחייב אותנו עד כוא משיח צדקנו, את עמלק, במידה וברור כי עמלק הוא, מצווה למחות. מרן הגר"ח זוננפלד זיע"א היה אז בעמדת מיעוט, ובשבת בה יצאה ירושלים לקבל את פניו של וילהלם השני, נותר מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בביתו.

שלושים שנים בלבד צריכות היו לחלוף כדי שהכל יראו מי הם בני "גרמניה של אדום" ואיזו שואה ימיטו על עמנו.

השיירה עוברת, הכלבים נובחים

ביקור הקיסר נחשב לאחד האירועים המרכזיים בתולדות ארץ ישראל בסוף המאה ה-19, ומחזר בהרבה בכתבים של התקופה. לביקור היו השפעות ארכיטקטוניות בירושלים ואדמות החליפו בעלות. הסולטאן העניק במהלך הביקור אדמות בירושלים והעביר אותן לקיסר, וכאמור נפרץ פתח נוסף בחומת העיר העתיקה. חידוש נוסף הביא אתו ביקור הקיסר: לראשונה הונהגה בירושלים תאורה לילית ברחובות...

לביקור הייתה גם משמעות חשובה בהקשר להתקרבות ביחסים שבין האימפריה העות'מאנית לגרמניה וביקור הקיסר היה גורם וסמל להתקרבות זאת. היו אפילו שמעות שנפוצו בעקבות הביקור לפיהן הקיסר התאסלם בחשאי...

כמה שנים לאחר מכן, כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, שוב נזכרו בביקור הסגוני כאשר האימפריה העות'מאנית החליטה להצטרף למלחמה לצדה של גרמניה. והיה גם פן כלכלי - תמונות מביקור הקיסר בירושלים נמכרו למערכות העיתונים ומכירתן בכסף רב הכניסה כסף לקופת המושבה. בעקבות ההצלחה הזו הוקמה מחלקת הצילום של המושבה האמריקנית. תמונות מחלקת הצילום של המושבה, הכוללות גם את תצלומי מסע הקיסר, נתרמו לימים לספריית הקונגרס האמריקני. בתולדות הציונות ייזכר הביקור כהזדמנות בה ביקר הרצל בירושלים ופגש את הקיסר בפעם השנייה, אחרי שכבר פגש בו בטורקיה.

עיתונאים שצבאו על רחובות ירושלים כדי לסקר את הביקור שנמשך כחודש, ואשר שבוע שלם מתוכו הוקדש לסיוור בירושלים, שלחו מאמרים, צילומים וכתבות, לעיתונות, כשהם מדגישים בין השאר את ההשלכות האורבניות שנבעו ממנו.

אבל כשון זיקוקי הדינור (היו גם מטחי זיקוקים שבמהלכם נפצעה לידה ויממה לאחר מכן מתה מפצעה. י.פ.) והאופוריה שליוותה את שיירת הסרסים הלבנים, נותרו השאלות המהותיות שחלקן לא נפתרו עד היום, הנוגעות לקשר בין מהות הביקור לאופן בו הוצג, מי הרוויח מהביקור ומי הפסיד, ובעיקר, מה נשאר מכל זה, אחרי שהשיירה עוברת, והכלבים מתחילים לנבוח - - -